SINTAXA FRAZEI: ERORI ÎN SEGMENTARE
Errors in Syntactic Segmentation

Maria-Laura RUS[1]

Abstract

We focused in this paper on some possible difficulties related to phrase analysis. There are situations when the semantic value is essential for the right segmentation; some syntactical elements can have multiple values and lead to possible ambiguities at the level of subordinate clauses; textual connectors represent the essential link between the fragments of a text and they do not belong to the subordinate clause. The incorrect segmentation of a phrase can also have consequences at the level of the subordinate clauses.

Keywords: textual connector, syntactic segmentation, subordinate clause, main clause, semantics, syntax

În analiza sintactică a unei fraze se pot întâlni o serie de abateri de la tiparul general de segmentare, abateri care generează erori mai mult sau mai puțin frecvente de recunoaștere a tipului subordonatelor. În practica analizei gramaticale, în calitate de cadru didactic, am constatat astfel de greșeli la studenții care, evident, nu au o bază solidă de cunoștințe gramaticale, dar și la cei care dețin informațiile teoretice necesare, însă nu le aplică mereu corect. Motivele sunt diverse: unii conectori au valori multiple și pot crea unele ambiguități; predicate eliptice (sau doar verbe copulative eliptice); intercalarea regentei cu subordonata (și de aici neexaminarea relațiilor semantice între elementele sintactice); nerecunoașterea regentei insuficiente ș.a.

Vom continua ilustrările acestor erori[2], motivând de fiecare dată segmentarea corectă și posibilele consecințe asupra tipului de subordonate:

- Una dintre erorile prezente în segmentarea frazei are legătură directă cu nerecunoașterea relațiilor semantice dintre componentele enunțului sau a caracteristicilor sintactice ale întregului text. Astfel, se va recurge la o segmentare liniară, incorectă. În fraze precum:

Așa/[1] trebuie/[2] să fie/[1], dar/[3] oamenii/[4] se pare/[3] că nu își dau seama/[4].

Zgârcenia/[1] nu se străduia/[2] să o ascundă/[1].

Mamei mele/[1] ar trebui/[2] să îi spui aceste lucruri/[1].

În prima frază nu se ține cont de faptul că verbul „a fi", în calitate de verb copulativ, necesită o completare semantică, dar și sintactică printr-un nume predicativ (în cazul de față adverbul „așa"), considerându-se eronat drept un verb predicativ. Continuând segmentarea, ar trebui să se constate că verbul „a se părea", un reflexiv impersonal, solicită o subordonată subiectivă, motiv pentru care el nu poate intra în relație cu un subiect personal precum „oamenii". În plus, coordonarea adversativă este între propozițiile principale (2 și 3), nu între subordonate.

[1] Assistant prof. PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș.

[2] Ne-am oprit asupra erorilor în analiza sintactică a frazei și în numărul 18 al revistei *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia.*

BDD-A28195 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:26 UTC)

În a doua frază, posibilele probleme apar datorită aspectului semantic neglijat: substantivul „zgârcenia" trebuie să intre în relație semantică nu cu verbul din imediata apropiere („a se strădui"), ci cu „a ascunde". Ar trebui să se observe şi faptul că funcţia sintactică de complement direct a acestui substantiv este reluată, aşa cum o cer normele limbii literare, prin pronumele personal neaccentuat („*zgârcenia* … să *o* ascundă").

O situaţie asemănătoare apare în ultima frază, unde complementul indirect în dativ „mamei" se grupează cu verbul „a spune", dovadă stând şi reluarea lui prin pronumele personal neaccentuat „îi".

În toate situaţiile de mai sus conjuncţiile subordonatoare nu delimitează mecanic propoziţiile. Trebuie ca segmentarea să fie supusă unei verificări conştiente, nu să fie făcută mecanic, doar în aceste condiţii putându-se remarca relaţiile semantice fireşti.

- Omonimia elementelor de relaţie este o altă cauză a segmentărilor greşite. Aceasta creează neclarităţi sau ambiguităţi. Este cazul acelor termeni care pot fi în anumite contexte elemente subordonatoare, iar în altele să aibă doar rol în cadrul propoziţiei, nu şi al frazei. Cel mai cunoscut exemplu în această privinţă este „să", care, aşa cum se ştie, poate avea rol sintactic de conjuncţie subordonatoare şi rol morfologic de marcă a modului conjunctiv. Problemele apar acolo unde „să" nu este element de relaţie în frază, dar se confundă cu acesta:

Să fii, gazdă, sănătoasă, / Să plăteşti colinda noastră!

În fraza dată, cele două apariţii ale lui „să" se deosebesc din punct de vedere funcţional: primul nu are rol sintactic, ci doar morfologic şi semantic, marcând conjunctivul cu valoare de imperativ, în timp ce al doilea „să" are rol dublu: la nivel sintactic este element de relaţie (introduce o subordonată circumstanţială de scop), iar la nivel morfologic are statut de morfem al conjunctivului. Consecinţele nu sunt aici doar la nivelul segmentării, ci privesc şi tipul de propoziţie introdusă (principală sau subordonată).

În aceeaşi categorie a elementelor cu mai multe roluri se înscrie şi „de". Acesta este fie echivalentul semantic al lui „dacă", îndeplinind la fel ca el rolul sintactic de conjuncţie subordonatoare într-o frază (în primul exemplu), fie funcţionează ca marcă modală optativă în propoziţii principale de tip exclamativ, fără a presupune o urmare împlinită într-o subordonată (în al doilea exemplu):

M-aş însura de-aş avea cu cine.

De-ar veni vacanţa mai repede!

„Când" este un termen care poate avea contextual mai multe valori: element de relaţie subordonator, element de relaţie coordonator, marcă interogativă, adverb fără funcţie sintactică (doar semantică, modalizatoare). Avem enunţurile:

1. *Când să mai fac ceva/[1] dacă ajung aşa târziu acasă/[2]?*
2. *„Şi, când deodată, numai iaca/[1] vedem în prund câţiva oameni claie peste grămadă/[2]."*

(I. Creangă)

3. *Şi/[1] când gândesc la viaţa-mi/[2] îmi pare/[1] că ea cură*

Încet, repovestită de o străină gură/,[3]

Ca şi când n-ar fi viaţa-mi/[4], ca şi când n-aş fi fost/[5]" (M. Eminescu)

BDD-A28195 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:26 UTC)

4. *Îi dă mâncare când lui, când ei.*

În primul enunţ, „când" nu îndeplineşte rol de demarcator al unei subordonate, ci va face parte din propoziţia principală, funcţionând ca marcă interogativă[3].

În enunţul (2) „când" are doar rol de modalizator, nu este demarcator la nivel de frază. El se va grupa cu adverbul vecin în propoziţia principală. În calitate de modalizator nu va îndeplini funcţie sintactică.

În (3) doar primul „când" are calitate de adverb relativ de timp, având rol de conectiv clar, demarcator al subordonatei circumstanţiale de timp, motiv pentru care la segmentare trebuie o atenţie sporită, pentru a-l separa de conjuncţia coordonatoare „şi" (aceasta va apărea în propoziţia principală). Ceilalţi doi „când" nu au independenţă lexico-gramaticală, ci trebuie inseraţi în locuţiunea conjuncţională subordonatoare „ca şi când". Doar în această calitate vor putea avea rol de demarcatori şi vor introduce o subordonată de mod comparativă.

În ultimul enunţ ambii „când" actualizează un sens alternativ, stabilind un raport de coordonare în cadrul propoziţiei, între două părţi de propoziţie identice: două complemente indirecte în dativ.

Când în enunţurile oferite spre analiză există astfel de termeni ambigui, recomandarea este ca segmentarea să fie făcută cu mare atenţie, separându-se valoarea relativă de celelalte, întrucât acestea din urmă anulează posibilitatea apariţiei lor în propoziţii subordonate. Astfel, ele pierd informaţia de tip demarcativ.

În contexte aproape asemănătoare se poate situa şi „cum": cu rol de conectiv subordonator (adverb relativ de mod sau conjuncţie subordonatoare), ca marcă interogativă sau exclamativă:

Cum a sosit acasă/[1], a început/[2] să strige la cei din jur/[3], căci cum să renunţe el la vechiul obicei?/[4]

Cum să fac/[1] să nu te uit/[2]?

Nu pot/[1] să nu exclam mereu şi mereu/[2]: Cum vorbeşte de nepoliticos/[3]!

În primul enunţ cei doi „cum" sunt diferiţi în ceea ce priveşte valorile asumate: dacă rolul de element subordonator al primului „cum" este mai uşor de sesizat (chiar dacă şi aici se poate cădea în capcana interpretării greşite a subordonatei drept circumstanţială de mod în locul circumstanţialei temporalei corecte), la al doilea „cum" lucrurile nu stau la fel. Acesta îşi pierde rolul sintactic de conectiv[4] (şi implicit de demarcator al unei subordonate), rămânând doar o marcă interogativă într-o interogaţie retorică.

În al doilea enunţ „cum" funcţionează tot ca o marcă interogativă, însă de această dată într-o propoziţie principală (riscul este, bineînţeles, de interpretare exact inversă a celor două componente ale frazei: subordonată + principală în loc de principală + subordonată).

[3] Este vorba despre o interogaţie retorică.

[4] Chiar dacă apare într-o subordonată, „cum" nu este subordonator, ci rolul acesta este preluat de „căci". Apariţia în subordonată e posibilă numai pentru că interogativa e de tip retoric. În ciuda formei interogative, susţinute şi prin intonaţia ascendentă, o interogativă retorică are un conţinut asertiv (enunţiativ).

BDD-A28195 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:26 UTC)

În ultimul enunț „cum” e marcă exclamativă în vorbirea directă, fiind prezentă într-o principală exclamativă. În plus, marchează şi valoarea superlativă a adverbului „nepoliticos”[5].

- O clasă care poate ridica, de asemenea, probleme în segmentarea unei fraze este cea a conectorilor transfrastici. Aşa cum subliniază lingvista Gabriela Pană Dindelegan, „conectorii textuali (sau transfrastici) au rolul de a asigura legătura sintactico-semantică dintre fragmentele unui text, constituind unul dintre mijloacele importante de realizare a coeziunii textuale. Aparţin clasei adverbului şi conjuncţiei, fiind actualizaţi prin forme simple sau grupuri adverbiale / conjuncţionale”[6]. Astfel, avem enunțuri precum:

Dar/[1] pentru câte avea de zis/[2], o zi şi o noapte nu erau suficiente/[1].

Şi/ [1] cum sta el/[2] de se răcorea/[3], Spânul tronc! capacul pe gura fântânei/[1]. (I. Creangă)

Toți erau mulțumiți de munca depusă de mine. Or/[1], când s-au făcut avansări/[2], nu am fost trecut pe listă/[1].

Toate enunțurile încep cu aceşti conectori transfrastici, indiferent de organizarea sintactică internă a fragmentului. În aceste situaţii, fragmentele se leagă unul de celălalt prin nucleele lor sintactice, adică prin propozițiile principale. La nivelul segmentării, atenția trebuie îndreptată exact asupra acestor conjuncţii coordonatoare (conectorii transfrastici/textuali), care se grupează obligatoriu cu propoziția principală, separându-se de conectivele subordonatoare („pentru câte”, „cum”, „când”) aflate în imediata apropiere.

Situațiile discutate în articolul de față au strâns la un loc enunțuri a căror segmentare se face fie cu nesiguranță, fie cu ezitări sau chiar cu erori grave, toate reprezentând nişte abateri clare de la tiparul general de segmentare. Important de reținut în fiecare dintre aceste situaţii este faptul că nu există mai multe variante de interpretare, ci o singură soluție corectă, una care a fost argumentată foarte clar şi care trebuie să țină cont nu numai de nivelul sintactic, ci şi de cel semantic. Consecințele unei segmentări incorecte pot antrena şi consecințe la nivelul stabilirii corecte a tipului de subordonată.

Bibliografie (selectivă)

Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcţie şi analiză*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989

Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române, vol. 2: Sintaxa*, Institutul European, Iaşi, 2002

***, *Gramatica limbii române*, I, *Cuvântul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005

***, *Gramatica limbii române*, II, *Enunțul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005

Guțu Romalo, Valeria, *Corectitudine şi greşeală: limba română de azi*, Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2004

Pană Dindelegan, Gabriela, *Elemente de gramatică: dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2003

[5] Tiparul sintactic exclamativ şi superlativ este: „cum … de”.

[6] Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică: dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2003, p. 255.

BDD-A28195 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:26 UTC)